

Категорія справи № 463/4480/19: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на нерухоме майно (крім землі), з них:.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 09.11.2021. Оприлюднено: 09.11.2021.

Дата набрання законної сили: 03.11.2021

Номер судового провадження: 61-14099ск21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

03 листопада 2021 року

м. Київ

справа № 463/4480/19

провадження № 61-14099 св 21

Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Луспеніка Д. Д.,

судді: Гулька Б. І. (суддя-доповідач), Коломієць Г. В., Лідовця Р. А., Черняк Ю. В.,

учасники справи:

позивач - ОСОБА_1 ,

відповідачі: ОСОБА_2 , ОСОБА_3 ,

треті особи: об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Кайзервальд-Львів», ОСОБА_4 , ОСОБА_5 , Львівська міська рада, Департамент містобудування Львівської міської ради, Головне управління Держгеокадастру у Львівській області, відділ Держгеокадастру у м. Львові, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у м. Львові, ОСОБА_6 , ОСОБА_7 ,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 та ОСОБА_4 на ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 09 лютого 2021 року у складі судді Гирича С. В. та постанову Львівського апеляційного суду від 02 серпня 2021 року у складі колегії суддів: Шеремети Н. О., Ванівського О. М., Цяцяка Р. П.,

ВСТАНОВИВ:

1. Описова частина

Короткий зміст позовних вимог

У червні 2019 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до ОСОБА_2 , ОСОБА_3 , треті особи: об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Кайзервальд-Львів», ОСОБА_4 , ОСОБА_5 , Львівська міська рада, Департамент містобудування Львівської міської ради, Головне управління Держгеокадастру у Львівській області, відділ Держгеокадастру у м. Львові, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у м. Львові, ОСОБА_6 , ОСОБА_7 , в якому просила визнати незаконним та скасувати державний акт про право власності на земельну ділянку від 18 квітня 2007 року серії ЯД № 4020523, виданий на ім'я ОСОБА_3 ; визнати незаконним та скасувати державний акт про право власності на земельну ділянку від 23 листопада 2007 року серії ЯД № 477809, виданий на ім'я ОСОБА_2 .

Короткий зміст судових рішень суду першої інстанції

Ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 02 серпня 2019 року відкрито провадження у вищевказаній справі, з метою виконання вимог частини першої статті 189 ЦПК України розпочато підготовче провадження у справі. Призначено підготовче судові засідання на 10 вересня 2019 року о 9 год. 30 хв.

Ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 09 лютого 2021 року справу за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 , ОСОБА_3 , треті особи: об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Кайзервальд-Львів», ОСОБА_4 , ОСОБА_5 , Львівська міська рада, Департамент містобудування Львівської міської ради, Головне управління Держгеокадастру у Львівській області, відділ Держгеокадастру у м. Львові, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у Львівській області, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю у м. Львові, ОСОБА_6 , ОСОБА_7 , про визнання недійсними та скасування державних актів про право власності на земельні ділянки залишено без розгляду.

Судове рішення суду першої інстанції мотивоване тим, що позивачка неодноразово не з'являлась у підготовчі судові засідання, хоча була належним чином повідомлена про місце та час розгляду справи, в останньому клопотанні про відкладення розгляду справи ОСОБА_1 просила відкласти її розгляд у зв'язку із необхідністю залучення захисника. Оскільки закінчився визначений частиною третьою статті 189 ЦПК України строк проведення підготовчого провадження у справі, позивачка повторно не з'явилась у судові засідання, не подала заяву про можливість розгляду справи у її відсутності і не забезпечила явку свого представника, тому позов залишено без розгляду.

Короткий зміст судового рішення суду апеляційної інстанції

Постановою Львівського апеляційного суду від 02 серпня 2021 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 та ОСОБА_4 залишено без задоволення, судові рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Судове рішення апеляційного суду мотивовано тим, що належним чином повідомлена позивачка у підготовче судове засідання повторно не з'явилася, відсутня заява останньої про розгляд справи без її участі, а залишення позову без розгляду настає незалежно від причин повторної неявки у судове засідання, які можуть бути поважними. ОСОБА_1 не була позбавлена належного захисту та представництва її інтересів в суді, оскільки вона уповноважила представляти її інтереси в усіх судових установах з усіма правами, якими наділений позивач, ОСОБА_4, що підтверджується довіреністю від 06 грудня 2010 року, проте останній у судове засідання, призначене на 09 лютого 2021 року, не з'явився, про причини своєї неявки не повідомив. Таким чином, районний суд дійшов правильного висновку про залишення позову ОСОБА_1 без розгляду.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі ОСОБА_1 та ОСОБА_4 просять оскаржувані судові рішення скасувати й направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції, посилаючись на порушення судами норм процесуального права.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 27 серпня 2021 року відкрито касаційне провадження в указаній справі і витребувано цивільну справу № 463/4480/19 з Личаківського районного суду м. Львова.

У вересні 2021 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 жовтня 2021 року справу за зазначеним позовом призначено до розгляду.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що позивачка не з'являлась у судові засідання з поважних причин, оскільки у судових засіданнях був присутнім її представник. Крім того, були введені карантинні обмеження, а ОСОБА_1, як особа, вік якої становить більше 60 років, мала перебувати на самоізоляції, утримуючись від контактів з іншими особами, тому була позбавлена можливості з'явитися у судові засідання.

У судові засідання 22 грудня 2020 року та 09 лютого 2021 року представник позивачки не з'явився, так як у нього припинилися повноваження за укладеним з нею договором про надання правової допомоги, про що вона повідомляла суд. Безпідставним є посилання апеляційного суду на те, що відповідно до довіреності від 06 грудня 2010 року ОСОБА_1 уповноважила ОСОБА_4 представляти її інтереси в усіх судових інстанціях, оскільки останній не є адвокатом, а відповідно до частини третьої статті 131-2 Конституції України виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Відзив на касаційну скаргу не надійшов.

2. Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

08 лютого 2020 року набрав чинності Закон України від 15 січня 2020 року

№ 460-IX «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ».

Частиною третьою статті 3 ЦПК України передбачено, що провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Згідно з пунктами 1, 4 частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга ОСОБА_1 та ОСОБА_4 підлягає задоволенню.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Відповідно до вимог частин першої і другої статті 400 ЦПК України, переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно з частинами першою, другою та п'ятою статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Зазначеним вимогам закону судові рішення не відповідають.

Суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі - Конвенція) і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Згідно зі статтею 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом, а відповідно до статті 6 Конвенції таке конституційне право повинно бути забезпечене судовими процедурами, які мають бути справедливими.

У пункті 1 частини першої статті 129 Конституції України однією із засад судочинства проголошено рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

Процесуальний порядок провадження у цивільних справах визначається ЦПК України та іншими законами України, якими встановлюється зміст, форма, умови реалізації процесуальних прав і обов'язків суб'єктів цивільно-процесуальних правовідносин та їх гарантії

Відповідно до частини першої статті 2 ЦПК України завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Статтею 196 ЦПК України передбачено, що для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання.

Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій.

Положеннями статті 189 ЦПК України визначено, що завданнями підготовчого провадження є: остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу; з'ясування заперечень проти позовних вимог; визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та збирання відповідних доказів; вирішення відводів; визначення порядку розгляду справи; вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

Таким чином, підготовче судове провадження - це стадія судового процесу, в якій з'ясовується предмет спору, позовні вимоги, заперечення на позовні вимоги, склад учасників судового процесу, вирішення відводів, характер спірних правовідносин та інших дій, які будуть слугувати для правильного і безперешкодного розгляду справи по суті, іншими словами, це важлива складова судочинства, що спрямована на створення умов для правильного, безперешкодного та своєчасного розгляду справи по суті.

Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання.

Підготовче засідання є формою підготовчого провадження, яка полягає у вчиненні судом та учасниками судового процесу відповідних процесуальних дій.

Підготовче засідання проводиться судом із повідомленням учасників справи (частина перша статті 197 ЦПК України).

Частиною другою статті 198 ЦПК України передбачено, що суд відкладає підготовче засідання в межах визначеного цим Кодексом строку підготовчого провадження у випадках: 1) визначених частиною другою статті 223 цього Кодексу; 2) залучення до участі або вступу у справу третьої особи, заміни неналежного відповідача, залучення співвідповідача; 3) в інших випадках, коли питання, визначені частиною другою статті 197 цього Кодексу, не можуть бути розглянуті у підготовчому засіданні.

За змістом частин першої-другої статті 223 ЦПК України неявка у судове засідання будь-якого учасника справи за умови, що його належним чином повідомлено про дату, час і місце цього засідання, не перешкоджає розгляду справи по суті, крім випадків, визначених цією статтею.

Виходячи зі змісту вказаних процесуальних норм, підготовче провадження має бути проведено протягом встановлених строків, а неявка належним чином повідомленого про дату та час підготовчого засідання позивача за загальним правилом не перешкоджає проведенню підготовчого засідання.

Відповідно до частини першої статті 200 ЦПК України у підготовчому засіданні суд постановляє ухвалу (ухвали) про процесуальні дії, що необхідно вчинити до закінчення підготовчого провадження та початку судового розгляду справи по суті.

Згідно з частинами першою та другою статті 211 ЦПК України розгляд справи відбувається в судовому засіданні.

Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи.

За змістом пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився в судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи.

При застосуванні тієї чи іншої норми процесуального права, суд повинен виходити із комплексного та ґрунтовного аналізу норм права загалом.

Цивільним процесуальним законом чітко розмежовано підготовче провадження із проведенням підготовчого засідання, його особливості, строки проведення (Глава 3 Розділу III «Позовне провадження») та розгляд справи по суті із проведенням судового засідання (Глава 3 вказаного розділу).

Стаття 223 ЦПК України, яка, зокрема, передбачає, що у разі повторної неявки позивача в судові засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору, стосується розгляду справи по суті, у зв'язку з чим регулятивний вплив цієї статті не поширюється на випадок повторної неявки позивача у підготовчє засідання.

Аналіз змісту пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України свідчить про те, що залишення позовної заяви без розгляду з цієї підстави може мати місце лише у тому випадку, якщо позивач, який був належним чином повідомлений про час слухання справи, повторно не з'явився саме в судові засідання, а не в підготовчє засідання.

Аналогічний правовий висновок викладено в постановах Верховного Суду від 21 жовтня 2019 року у справі № 759/15271/17 (провадження № 61-14373 св 19), від 11 березня 2020 року у справі № 761/8849/19 (провадження № 61-21428 св 19), від 18 січня 2021 року у справі № 760/22245/18 (провадження № 61-15715 св 19), від 20 січня 2021 року у справі № 569/5089/17 (провадження № 61-19799 св 19), від 10 лютого 2021 року у справі № 598/2250/19 (провадження № 61-19688 св 20).

Частиною четвертою статті 263 ЦПК України передбачено, що при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

Встановлено, що 02 серпня 2019 року відкрито провадження у справі за позовом ОСОБА_1 та призначено підготовчє судові засідання на 10 вересня 2019 року (а.с. 1, т. 1), протокольною ухвалою від 10 вересня 2019 року оголошено перерву у підготовчому судовому засіданні на 23 жовтня 2019 року (а.с. 78-79, т. 1), протокольною ухвалою від 23 жовтня 2019 року оголошено перерву на 20 листопада 2019 року (а.с. 102, т. 1), протокольною ухвалою від 20 листопада 2019 року оголошено перерву у підготовчому судовому засіданні по 28 січня 2020 року (а.с. 153-154, т. 1). Відповідно до довідки 28 січня 2020 року суддя-доповідач перебуває у відраджєнні, тому розгляд справи відкладено (а.с. 179, т. 1). Розгляд справи призначено на 06 березня 2020 року (а.с. 180, т. 1). Протокольною ухвалою від 06 березня 2020 року оголошено перерву на 13 квітня 2020 року (а.с. 209, т. 1). Згідно з довідною 13 квітня 2020 року розгляд справи відкладено у зв'язку із впровадженням з 12 березня 2020 року на усій території України карантину через поширення Covid-19 (а.с. 234, т. 1). Призначено підготовчє судові засідання на 22 грудня 2020 року. Протокольною ухвалою від 22 грудня 2020 року відкладено розгляд справи на 09 лютого 2021 року у підготовчє судові засідання (а.с. 16, т. 2).

09 лютого 2021 року ухвалою Личаківського районного суду м. Львова справу за позовом ОСОБА_1 залишено без розгляду (а.с. 51-52, т. 2).

Тобто підготовчє судові засідання закрито не було і судом розгляд справи по суті не призначався (пункт 3 частини першої статті 200 ЦПК України).

Ураховуючи викладене, встановивши, що належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився у підготовчє засідання, призначене на 09 лютого 2021 року, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, дійшов помилкового висновку про залишення позову без розгляду на підставі пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України, оскільки зазначені положення підлягають застосуванню лише під час проведення розгляду справи по суті у судовому засіданні.

Підготовчє провадження у справі відповідно до пункту 3 частини другої статті 200 ЦПК України судом не було закрито, призначення справи до судового розгляду по суті за правилами ЦПК України не відбулося.

Доводи судів про те, що позивач по суті зловживає своїми процесуальними правами й обов'язками, свідчать лише про те, що протидіяти таким зловживанням можливо у порядку, передбаченому ЦПК України.

Відповідно до частини четвертої статті 406 ЦПК України у випадках скасування судом касаційної інстанції ухвал суду першої або апеляційної інстанції, які перешкоджають провадженню у справі, справа передається на розгляд відповідного суду першої або апеляційної інстанції.

Згідно з частиною шостою статті 411 ЦПК України підставою для скасування судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є порушення норм матеріального чи процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, що перешкоджають подальшому провадженню у справі.

З огляду на викладене наявні правові підстави для задоволення касаційної скарги і скасування ухвали Личаківського районного суду м. Львова від 09 лютого 2021 року та постанови Львівського апеляційного суду від 02 серпня 2021 року з направленням справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Керуючись статтями 400, 406, 409, 411, 416, 419 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 та ОСОБА_4 задовольнити.

Ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 09 лютого 2021 року та постанову Львівського апеляційного суду від 02 серпня 2021 року скасувати, справу передати для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий Д. Д. Луспенник

Судді: Б. І. Гулько

Г. В. Коломієць

Р. А. Лідовець

Ю. В. Черняк